

274. 4.

VOORLOOPIG VERSLAG.

Sommige leden vestigden er de aandacht op, dat, blijkens de Memorie van Toelichting, van den koopprijs der van de gemeente Bandoeng overgenomen woningen, ad f 3 434 806, een bedrag van f 473 806 wordt voldaan door overneming van een gedeelte van het restant der in 1918 door die gemeente aangegane 5 pcts. obligatieleening. Dit bedrag is echter in deze suppletoire begrooting niet opgenomen. De hier aan het woord zijnde leden vroegen, waarom dit niet is geschied en op welk onderdeel der Indische begrooting deze post zal worden gebracht.

Deze leden vestigden er voorts de aandacht op, dat door de overneming van deze leening tevens beslist is, dat die uitgaven tot den buitengewonen dienst zullen behooren. Zij vroegen, of dit ook het geval zal zijn met de overige uitgaven voor den aankoop van woningen en gebouwen, welke bij de onderafdeelingen 706 A en 801 A in de begrooting worden opgenomen. Naar hun oordeel stempelt de aard van deze kosten die uitgaven tot buitengewone. Immers de woningen zijn niet alleen van duurzamen aard, doch het daarvoor uitgegeven kapitaal brengt ook rente op, doordat op den post voor huishuurvergoeding en lokaalhuur (onderafdeeling 724) wordt bespaard en wel voor 1925 een bedrag van f 687 000 en voor 1926 van f 874 110, d. i. ruim 25 pct. van de totale koopsom der woningen. Daarom behooren ook deze kosten uit leeninggeld te worden gedekt. Geschiedt dit niet, dan wordt de gewone dienst onnoodig beperkt ten koste van andere noodzakelijke uitgaven voor de Indische volkshuishouding. Trouwens, indien het oorspronkelijke plan was uitgevoerd, zou het benodigde bedrag door de gemeente Bandoeng ook uit de opbrengst van leening zijn verkregen.

Andere leden, die eveneens van oordeel waren, dat de koopprijs van woningen tot den buitengewonen dienst behoort, vestigden er evenwel de aandacht op, dat dergelijke uitgaven in Indië steeds op den gewonen dienst worden gebracht.

Enkele leden gaven hun bevreemding te kennen over de motiveering betreffende het sluiten van overeenkomsten met de gemeente Bandoeng ter verkrijging van de noodige gebouwen voor het overbrengen van het departement van Gouvernementsbedrijven naar die gemeente. Volgens de Memorie van Toelichting werd aan het sluiten van zoodanige overeenkomsten de voorkeur gegeven boven bouw van Landswege, wyl zoodoende aan de gemeente Bandoeng voldoende zeggenschap kon worden gegeven betreffende de uitvoering en de plaats, waar de gebouwen en woningen zouden worden gevestigd. De hier aan het woord zijnde leden stelden de vraag, of niet bij onderling overleg ook bij bouw van Landswege evengoed met de wenschen en inzichten der gemeente kon worden rekening gehouden. Naar hun meening heeft de uitkomst hier wel zeer duidelijk bewezen, dat de gevolgde weg niet de juiste was. Zij hoopten, dat dit voor de Indische Regeering een les voor de toekomst zou zijn.

De vraag werd gesteld, hoe te verklaren is, dat de pogingen der gemeente Bandoeng om voor den bouw van kantoorgebouwen en woningen een leening aan te gaan, zijn mislukt, hoewel de Indische Regeering de rente en aflossing van de leening zou waarborgen.

Eenige leden merkten op, dat het totale bedrag van ruim 13 millioen, dat de overbrenging van het departement van Gouvernementsbedrijven aan het Land zal kosten, belangrijk hooger is dan het indertijd bij de behandeling van de Indische begrooting voor 1918 geraamde bedrag. Zij zouden, gaarne omtrent deze zeer aanzienlijke verhooging eenige inlichtingen ontvangen. Deze leden hadden den indruk gekregen, dat hierbij door de gemeente nogal royaal te werk was gegaan. Ook werd de opmerking gemaakt, dat reeds voordat de overbrenging plaats had in Indië stemmen opgingen, waarbij de verwachting werd uitgesproken, dat die overbrenging aanzienlijk meer zou bedragen dan de sommen aan de Kamer medegedeeld.

Aldus vastgesteld, 2 Juni 1926.

VAN BOETZELAER VAN DUBBELDAM.

VAN VUUREN.

CRAMER.

JOEKES.

SCHEURER.

274. 5.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 10 Juni 1926.)

Het in den totalen koopprijs ad f 3 434 806 der van de gemeente Bandoeng overgenomen woningen begrepen bedrag van f 473 806, dat voldaan wordt door overneming van een gedeelte der in 1918 door die gemeente gesloten 5 % obligatieleening, groot f 1 000 000, is om de hierna te vermelden reden in de onderwerpelijke aanvullingsbegrooting niet opgenomen.

De overneming van evenbedoelde schuld verplicht het Land niet tot onmiddellijke terugbetaling der geheele som van f 473 806, doch tot jaarlijksche, in 1963 eindigende, betalingen van rente en aflossing ten bedrage van f 28 100, waarmede moet worden begonnen na de inwerkingtreding van de eerlang tusschen het Land en de hooger genoemde gemeente te sluiten overeenkomst in zake de eigendomsoverdracht der woningen. Nadat die overeenkomst zal zijn tot stand gekomen — hetgeen eerst na de definitieve vaststelling van de aanvullingsbegrooting voor 1926 kan worden verwacht —, zal evengenoemde som van f 28 100 telken jare op hoofdstuk II der Indische begrooting worden uitgetrokken en, evenals de rente en aflossing van de Nederlandsch-Indische leeningen, worden gebracht ten laste van den gewonen dienst.

Het bij onderafdeeling 801A op deze aanvullingsbegrooting gebrachte bedrag van f 9 540 000 voor aankoop van gebouwen met grond voor het Departement van Gouvernementsbedrijven zal eveneens geheel ten laste van dien dienst komen, wyl openbare gebouwen als hier bedoeld, welke niet tot een commercieel bedrijf behooren, uit de gewone middelen plegen te worden bekostigd. Daarentegen zal het bedrag van f 2 962 000 voor den aankoop van woningen, waarmede bij onderafdeeling 706A is rekening gehouden, in overeenstemming met de te dien aanzien in Indië algemeen gevolgde practijk, voor de helft ten laste van den gewonen en voor de wederhelft ten laste van den buitengewonen dienst worden gebracht.

De in de Memorie van Toelichting gegeven motiveering van de indertijd met de gemeente Bandoeng gesloten overeenkomsten ter verkrijging van de noodige gebouwen voor het overbrengen van het Departement van Gouvernementsbedrijven naar die gemeente, moge naar aanleiding van de te dier zake

door enkele leden gemaakte opmerking worden aangevuld met het navolgende.

Ten tijde van de voorbereiding der overbrengingsplannen is de toenmalige Indische Regeering uitgegaan van het standpunt, dat de aanbouw van Landswege van de te Bandoeng benoedigde dienstwoningen uitgesloten moest worden geacht. Zooals op bladz. 111 van de Memorie van Toelichting betreffende de Indische begrooting voor 1918 is uiteengezet, heeft de gemeente Bandoeng zich toen bereid verklaard, om een gemeentelijk bouwbedrijf in het leven te roepen, dat zich in de eerste plaats tot taak zou stellen, binnen enkele jaren te voorzien in de behoefte aan woningen voor de onder het Departement van Gouvernementsbedrijven behorende landsdienaren, terwijl het zich tevens zou belasten met de oprichting van de Departementsgebouwen. Van de tusschenkomst der gemeente, ook met betrekking tot de oprichting van de Departementsgebouwen, werd het voordeel verwacht, dat, als de bouw van de noodige woningen en van de kantoorgebouwen in één hand bleef, goedkoopere zou kunnen worden gewerkt dan wanneer twee verschillende diensten daarmede zouden worden belast. Zooals door de evenbedoelde leden terecht is opgemerkt, heeft de verkregen uitkomst echter geleerd, dat de gevolgde weg niet de juiste is geweest.

De in het Voorloopig Verslag gestelde vraag, hoe te verklaren is, dat de pogingen der gemeente Bandoeng om voor den bouw van kantoorgebouwen en woningen een leening aan te gaan, zijn mislukt, hoewel de Indische Regeering de rente en aflossing daarvan zou waarborgen, berust op een misverstand. In de Memorie van Toelichting is te dier zake vermeld, „dat de Gemeente de noodige leeningen moest sluiten, doch dat door het Land voor de aflossing en rentebetaling, *zij het indirect*, moest worden zorggedragen”. In de met de gemeente gesloten overeenkomsten kwam dit tot uitdrukking bij de bepaling van den door het Land te betalen huurprijs der bouwcomplexen, welke in belangrijke mate afhankelijk was van de voorwaarden, waarop de gemeente de voor den bouw benoedigde leeningsgelden zou weten te verkrijgen. Dit was derhalve een interne waarborg van het Land tegenover de Gemeente, doch niet een uitdrukkelijke, naar buiten werkende garantie tegenover den geldgever.

Inderdaad hebben de totale kosten van de overbrenging van het Departement van Gouvernementsbedrijven naar Bandoeng de destijds door Minister PLEYTE bij de behandeling van de

Indische begrooting voor 1918 genoemde som van 2,8 à 3 milioenen, welke op een voorloopige raming berustte, zeer aanzienlijk overschreden. Een herziene opgave, welke een eindcijfer van rond f 10 000 000 aanwees, werd inmiddels reeds op bladz. 8 van de Memorie van Antwoord betreffende de Indische begrooting voor 1924 ter kennis van de Kamer gebracht. De hoge kosten zijn voornamelijk veroorzaakt door een te monumentalen opzet der gebouwen, gepaard met een belangrijke stijging van prijzen en loonen gedurende de uitvoering. De ondergeteekende meent in dit verband niet onvermeld te mogen laten, dat reeds Minister DE GRAAFF aanleiding heeft gevonden om nopens het ten aanzien van de onderwerpelijke bouwwerken gevoerde beleid zijn ernstige afkeuring aan de Indische Regeering kenbaar te maken.

De Minister van Koloniën,
KONINGSBERGER.

274. 6.

VERSLAG.

De Commissie van Rapporteurs voor het wetsontwerp tot wijziging en aanvulling van het IIde hoofdstuk der begrooting van uitgaven van *Nederlandsch-Indië* voor het dienstjaar 1925 is, na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag wegens dit wetsontwerp, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld 14 Juni 1926.

VAN BOETZELAER VAN DUBBELDAM.
VAN VUUREN.
CRAMER.
JOEKES.
SCHEURER.